

Podpora poradců pro implementaci kurikulární reformy

registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.05/03.0029

Michael Ende: Nekonečný příběh

ENDE, Michael. *Nekonečný příběh*: z něm. originálu Die Unendliche Geschichte. dotisk 1. vyd. Přeložila Eva Pátková. Praha: Albatros Nakladatelství, a. s., 2001, 395 s. ISBN 80-00-00957-9.

Možnosti využití textu

Čtení, literární výchova, OSV

Zkušenosti s textem

Text je vhodný pro 4. – 5. ročník, použit byl ve dvouhodinovém bloku zaměřeném na rozvoj čtenářské gramotnosti v oblasti Vztahu ke čtení, četli jsme metodou řízeného čtení s předvídáním v kombinaci s řízeným nasloucháním.

Text

Tento nápis byl na skleněných dveřích malého krámků, ale takhle vypadal samozřejmě jen tehdy, když se člověk díval z vnitřku šeré místnosti skrz sklo ven na ulici.

Venku bylo pošmourné, sychravé listopadové ráno a lilo jako z konve. Kapky stékaly po skle a přes kudrlinkovitá písmena. Skrz sklo nebylo vidět nic víc než deštěm zmáčenou zeď na protější straně ulice.

V tom někdo rozrazil dveře tak zhurta, že se hrozen mosazných zvonečků visících nad nimi rozčileně rozbíbal a dlouho se nemohl uklidnit.

Původcem toho rozruchu byl malý obtloustlý chlapec, starý tak deset jedenáct let. Tmavohnědé mokré vlasy mu visely do tváře, kabát měl promočený a kapalo z něho, přes rameno sel školní brašnu. Byl pobledlý a celý zadýchaný, ale v naprostém protikladu k předchozímu spěchu stál teď v otevřených dveřích jako přibitý.

Před ním ležela dlouhá, úzká místnost, která se vzadu ztrácela v příšeří. U stěn stály regály až do stropu, přečpané knihami všech tvarů a velikostí. Na podlaze se jako věže vršily hromady velkých foliantů, na některých stolech se kupily menší knihy, které byly vázané v kůži a na hřbetech se zlatě leskly. Na protějším konci místnosti se tyčila do výše člověka stěna z knih a za ní prosvítalo světlo. V této záři se občas objevil kroužek dýmu, stoupal, zvětšoval se a nahore u stropu se rozplýval v temnotě. Vypadalo to jako signály, jimiž si indiáni posílali zprávy z jednoho kopce na druhý. Zřejmě tam někdo seděl. A skutečně - po chvíli chlapec zaslechl za zdí z knih dost nerudný hlas:

„Prosím, žasněte si venku nebo uvnitř, ale zavřete dveře. Táhne.“

Chlapec uposlechl a tiše za sebou zavřel. Pak se přiblížil k hradbě z knih a obezřetně za ni nakoukl. Tam seděl ve velkém ušáku z odřené kůže podsaditý muž. Na sobě měl trochu po-mačkaný černý oblek, takový obnošený a celý jakoby zaprášený. Břicho mu obepínala vesta s květinovým vzorkem. Muž byl plešatý, jen nad ušima mu trčel do výše chomáč bílých vlasů. Zarudlý obličej připomínal popuzeného buldoka. Na bambulovitém nose mu seděly zlaté brejličky. Kromě toho muž kouřil ze zahnuté dýmky, takže měl celá ústa nakřivo. Na kolenou měl položenou knihu, v níž si zřejmě právě četl, protože když ji zavřel, nechal mezi stránkami tlustý ukazováček své levé ruky - vlastně jako záložku.

Teď si pravou rukou sundal brýle, důkladně si prohlížel buclatého chlapečka, který stál před ním a teklo z něho. Muž přimhouřil oči do úzkých čárek, takže vypadal ještě nazlobeněji, a jen zabručel: „No nazdar!“ Pak knihu zas otevřel a četl si dál.

Podpora poradců pro implementaci kurikulární reformy

registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.05/03.0029

Chlapec dost dobře nevěděl, co dělat, proto zůstal jednoduše stát a kulil na muže oči. Ten nakonec knihu znovu zavřel - jako předtím s prstem mezi stránkami - a zavrčel: „Aby bylo jasno, mládenečku, já děti nemůžu ani vystát. Dneska je to sice v módě, že se s vámi všichni neuvěřitelně párají - já ale ne! Já nejsem ani trochu přítel dětí. Pro mě nejsou děti nic než omezení křiklouni, otrapové, co všechno rozbijí, marmeládou zamatljí knihy a roztrhají stránky a houby je zajímá, jestli dospělí náhodou taky nemají své starosti a trápení. Říkám to jenom proto, abys hned zkraje věděl, na čem jsi. Kromě toho nemám žádné knížky pro děti a jiné ti neprodám. Tak doufám, že jsme si rozuměli!“

Tohle všechno říkal, aniž vyňal dýmku z úst.

Pak znovu otevřel svou knihu a dal se do čtení.

Kluk němě přikývl a obrátil se k odchodu, nějak mu však připadalo, že by neměl nechat mužův proslov bez odpovědi, proto se ještě jednou otočil a tiše řekl:

„Všichni ale takoví nejsou.“

Muž pomalu vzhlédl a znovu si sňal brýle.

„Ty jsi ještě pořád tady? Nemohl bys mi prozradit, co člověk musí udělat, aby se zbavil někoho jako tebe? Co důležitého jsi mi to právě sděloval?“

„Nic důležitého,“ odpověděl chlapec ještě tišeji. „Jenom jsem chtěl - všechny děti nejsou takové, jak říkáte.“

„Ach tak!“ Muž zdvihl obočí v předstíraném údivu. „Pak ovšem ty sám jistě budeš právě ta velká výjimka, že?“

Buclík nevěděl, co by na to měl říct. Jen trochu pokrčil rameny a znovu se chystal odejít.

„A co takhle slušné vychování,“ slyšel za sebou nabručený hlas, „slušného vychování nemáš za pětník, jinak by ses nejdřív aspoň představil.“

„Jmenuji se Bastián,“ řekl kluk, „Bastián Baltazar Bux.“

„To je dost zvláštní jméno,“ vrčel muž, „třikrát B za sebou. No, za to nemůžeš, ty sis ho nedal. Já se jmenuju Karel Konrád Koreander.“

„To jsou tři K za sebou,“ podotkl hoch vážně.

„Hm,“ zabrumlal staroch, „máš pravdu!“

Zabafal z dýmky a vypustil několik obláčků. „No, vždyť na tom nesejde, jak se jmenujeme, stejně už se nevidíme. Teď by mě zajímala už jen jedna věc, totiž proč jsi před chvilkou vpadl do mého krámků s takovým tartasem. Skoro to vypadalo, jako bys před něčím utíkal. Je to tak?“

Bastián přikývl. Jeho kulatá tvář vypadala najednou ještě o něco bledší než předtím a oči měl ještě vykulenější.

„Pravděpodobně jsi vyloupil pokladnu v nějakém obchodě,“ vyslovil svou domněnku pan Koreander, „nebo jsi ztloukl nějakou starou paní nebo něco takového, co vy dnes provádíte. Policie ti je v patách, milé dítě?“

Bastián zavrtěl hlavou.

„Tak to konečně vyklop,“ vybídl ho pan Koreander, „před čím jsi utíkal?“

„Před těmi druhými.“

„Před jakými druhými?“

Podpora poradců pro implementaci kurikulární reformy

registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.05/03.0029

„Před dětmi ze třídy.“

„Proč?“

„Oni... oni mi nikdy nedají pokoj.“

„Copak dělají?“

„Čekají na mě před školou.“

„A dál?“

„Pak na mě pokřikují. Strkají do mě a posmívají se mi.“

„A ty si to necháš jen tak líbit?“ Pan Koreander si chlapce chvíli nespokojeně prohlížel a pak se zeptal: „Proč jim jednoduše nevrážíš jednu do nosu?“ Bastián na něho vyvalil oči: „Ne - to nemám rád. A navíc - Já ani neumím dobře boxovat.“

„Jinými slovy,“ prohlásil pan Koreander, „jsi bábovka, že?“

Bastián pokrčil rameny.

„A copak na tebe pokřikují, když se ti posmívají?“ chtěl vědět pan Koreander.

„Ale - všechno možné. Například - měchuřina Bastián, to je děsnej mezulán.“

„To moc vtipné není,“ mínil pan Koreander, „co ještě?“

„Potrhlík, ňouma, vejtaha, švindlíř...“

„Pročpak potrhlík?“

„Občas mluvím sám se sebou.“

„Co například říkáš?“

„Vymyslím si příběhy nebo jména a slova, která ještě neexistují, a tak.“

„A ty pak vyprávíš sám sobě? Proč?“

„No, protože tu přece jinak nikdo není, koho by to zajímalo,“ hlesl Bastián.

Pan Koreander nějakou dobu zamyšleně mlčel. V tomto okamžiku se rozdrnčel telefon. Pan Koreander se poněkud namáhavě zdvihl z lenošky a odstrachal se do malého kumbálu za krámem. Zdvihl sluchátko a Bastián nezřetelně zaslechl, jak pan Koreander říká své jméno. Pak se dveře pokojíku zavřely a nyní už nebylo slyšet nic než slabé mumlání.

Bastián tady stál a dost dobře nevěděl, co se to s ním děje a proč to všechno povídal a přiznal. Navíc takovéhle vyptávání děsně nesnášel. Najednou ho polilo horko. Uvědomil si, že přijde pozdě do školy. Ano, jistě, musí si pospíšet, musí běžet - ale nehýbal se z místa a nedokázal se odhodlat k nějakému činu. Něco ho tu drželo, ale nevěděl co.

Z kumbálu se stále ještě ozýval tlumený hlas. Telefonický rozhovor nebral konce.

A tu si Bastián uvědomil, že celou tu dobu zírá na knihu, kterou pan Koreander předtím držel v ruce a která nyní ležela na koženém křesle. Zkrátka od ní nedokázal odtrhnout oči. Měl pocit, že z ní vychází jakási magnetická síla a neodolatelně ho přitahuje. Přišoural se ke křeslu, pomalu natáhl ruku, dotkl se knihy - a v témže okamžiku to někde v jeho nitru udělalo „CVAK!“, jako když sklapne past. Bastiána se zmocnilo temné tušení, že tímto dotekem začalo něco neodvolatelného, co se nyní dalo do pohybu.

Zdvihl knihu a prohlížel si ji ze všech stran. Kniha měla vazbu z hedvábí zbarveného jako načervenalá měď, a když ji obracel sem a tam, měňavě se leskla. Při zběžném listování si všiml, že písmo je vytištěno ve dvou různých barvách a u každé kapitoly je překrásné, velké počá-

Podpora poradců pro implementaci kurikulární reformy

registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.05/03.0029

teční písmeno. Když ji ještě jednou, důkladněji prohlížel vazbu, objevil na ní dva hady, jednoho světlého, druhého tmavého, a ti se vzájemně kousali do ocasu a tvořili tak ovál. V tomto oválu byl titul knihy, napsaný zvláště propletenými písmeny.

NEKONEČNÝ PŘÍBĚH

Bastián Baltazar Bux byl jako ve snách. Jeho vášní byly knihy - byly vlastně celým jeho životem. Bez knih si nedokázal představit ani jeden jediný den. Teď upřeně zíral na titul knihy a střídavě ho rozráželo horko a zima. Tohle bylo přesně to, o čem už tolikrát snil a co si už tolikrát přál od chvíle, kdy se ho zmocnila čtenářská vášeň: Příběh, který nikdy neskončí! Kniha knih!

Tu knihu musí mít za každou cenu! Za každou cenu? To se lehkou řekne! I kdyby mohl nabídnout víc než ty tři marky a patnáct feniků kapesného, které měl u sebe - vždyť ten protivný pan Koreander mu dal až příliš jasně najevo, že mu neprodá ani jednu jedinou knihu. A už vůbec by mu ji nedaroval. Věc vypadala beznadějně.

Didaktický potenciál textu

1) Smysl textu a autorský záměr: o co důležitého v textu jde

Jedná se o příběh chlapce Bastiána, který je vášnivým čtenářem a při své náhodné návštěvě antikvariátu se setká s knihou, která se jmenuje NEKONEČNÝ PŘÍBĚH. V tomto textu autor ukazuje sílu touhy po čtenářském prožitku, chuť ponořit se do příběhu, který nikdy nekončí. Tato touha po příběhu je natolik silná, že chlapce nakonec svede k tomu, aby knihu ukradl.

Zásadní otázky, které text vyvolává:

- Proč má Bastián tak velkou touhu po příběhu, který nikdy neskončí?
- Co může člověka na čtení tolik zajímat, že je kvůli tomu ochoten ukrást knihu?
- Jak je pro spisovatele možné napsat nekonečný příběh?

Nosná myšlenka:

Velká síla příběhu může člověka naprosto pohltit a umožnit mu únik do tajuplného světa fantazie. Čtení příběhů může být zajímavé, může přinášet dobrodružství, zábavu, zajímavé informace... a proto stojí za to sáhnout po knize a ponořit se do příběhu.

2) Čtenář a text

Hlavní hrdina knihy, Bastián, je chlapec ve stejném věku jako cílová skupina, které je text určen (10 - 11 let), proto se žáci mohou věkově (někteří i vizuálně) identifikovat s hlavní postavou. Tento chlapec je vystaven posměškům ze strany ostatních spolužáků kvůli své odlišnosti. Tuto situaci mohou žáci znát ze své vlastní zkušenosti nebo mohou mít zkušenost s někým, komu se toto děje. Text má spád a zajímavou gradaci, která vede čtenáře k chuti nejen text dočíst, ale později sáhnout po knize a přečíst ji. Výběrem některých netradičních slovních spojení může být text pro žáky obtížný, ale zároveň může motivovat k dohledávání významu a doslovného porozumění. Obsah textu odpovídá potenciálně možným zkušenostem žáků daného věku, náročný pro ně je svým zpracováním a jazykem.

3) Žánr textu a způsob autorova podání

Jedná se o beletristické vyprávění o chlapci Bastiánovi, psané z pozice pozorovatele děje. První dva řádky na začátku textu jsou napsány pozpátku a okamžitě upoutají čtenářovu pozornost. Poté text pokračuje - je psán červenou barvou, což také zaujme a naznačuje dvě možné dějové linie. V textu je mnoho kratších popisných pasáží, které střídá dialog dvou hlavních postav - chlapce Bastiána a majitele antikvariátu Karla Konráda Koreandera. Autor se v textu snaží přiblížit Bastiánovo duševní rozpoložení a ukazuje čtenáři myšlenkové pochody, které Bastiánovi probíhají v hlavě.

Podpora poradců pro implementaci kurikulární reformy

registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.05/03.0029

4) Forma a jazykové prostředky textu ve vztahu k porozumění

V textu jsou použita netypická jména hlavních postav a také neobvyklá slovní spojení, která nejsou typická pro současný jazyk - např. pošmourné, sychravé listopadové ráno, školní brašna, foliant, nerudný hlas, žasněte... Text nabízí nová slova do žákovy slovní zásoby, umožňuje hledat podobné výrazy v současném jazyce, hledat různá pojmenování téhož jevu apod.

V textu se střídá vyprávění s dialogovou formou, čímž je čtenář více vtažen do děje. Dialogy jsou psány pro dnešní děti netypickým jazykem - například nadávky, kterými spolužáci častují Bastiána, jsou velmi odlišné od těch, se kterými se setkávají dnešní děti.

Porozumění textu usnadňuje to, že děti mohou tento příběh znát z filmového zpracování.